

דגם תשובות – בית, חינוך ומשפחה, מס' 5371, קיץ תשפ"ו

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

פרק ראשון

על הנבחנים לענות על ארבע מן השאלות 1–5.

1. "טובים השניים מן האחד"

- א.** – "לא טוב היות האדם לבדו": בן הזוג צריך למלא את הצורך הבסיסי של האדם בידידות, יחד יוצרים תא משפחתי ויוצקים בו תוכן ומשמעות (עמ' 15).
- "עזר": צריך שיהיה שלום ביניהם למרות ההבדלים ביניהם (עמ' 101).
- "ואמרה שתה וגם גמליך אשקה": צריך שבן הזוג יהיה בעל מידות טובות, גומל חסדים (עמ' 15–16).
- "אתה הכחת": צריך שתהיה ביניהם התאמה (שם).
- "שקר החן והבל היפי": היופי אינו העיקר (עמ' 17).
- "אשה יראת ה' היא תתהלל": יראת ה' היא העיקר (שם).
- "הנותן יאהב": נתינה לבן הזוג גורמת לאהבה אליו (עמ' 18).
- [למעריכים: על התלמידים לכתוב ארבעה דברים. לקבל תשובות מתאימות נוספות הנלמדות מן הציטוטים.]
- ב.** (1) הטעם: כדי שיהיה העולם מיושב.
- (2) המבטל מצוות פרייה ורבייה – עונשו גדול מאוד כי הוא מראה שאינו רוצה להשלים את רצון ה' ליישב את העולם. (עמ' 23)
- ג.** – בהיריון ובלידה יש צער וקושי ולעיתים גם סיכונים, והתורה אינה מצווה לקיים מצווה שיש בה צער וסכנה.
- הקב"ה הטביע באישה תשוקה גדולה לזוגיות, ולכן פטר אותה ממצוות פרייה ורבייה, כי מנוגד לטבעה להתגרש מבעלה האהוב ולהינשא לגבר אחר למען קיום המצווה (אם הבעל הראשון אינו יכול להוליד).
- [למעריכים: על התלמידים לכתוב סיבה אחת. לקבל גם את הטעם: לאישה יש תשוקה טבעית להורות, ולכן אין צורך לצוותה ציווי חיצוני על כך.]
- (עמ' 26–27)

2. יצר ויצירה

- א.** (1) הריב"ש פסק שאי אפשר להעניש את השכן רק על סמך טענות האישה, כי אין הוכחות לטענותיה.
- (2) – ששכן זה לא ידבר כלל עם אישה זו.
- שלא ידורו באותה שכונה.
- אם השכן מוחזק כחשוד על העריות – ראוי לגעור בו ולאיים עליו בנידוי.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי הוראות.]
- (עמ' 47–48)
- ב.** (1) ערוות דיבור. אין: ניבול פה.
- (2) כי חטא בדיבור הוא חטא בדבר אשר הוא צורת (מהות) האדם – כוח הדיבור. (עמ' 48)
- ג.** דיבור מכובד; הימנעות מקלות ראש; הימנעות מתנועות בעלות רמיזה מינית; הימנעות מחיבוק, נישוק ונגיעה; הימנעות מהסתכלות לשם הנאה; לכבד את האחר ולא לפגוע בו; לא להשפיל ולא להטריד (עמ' 49).
- [למעריכים: על התלמידים לציין שלוש הנחיות. לקבל תשובות מתאימות נוספות.]

3. קידושין ונישואין

- א.** (1) שידוכין – שלב מקדים לקידושין ולנישואין. א: ביטוי להסכמה ההדדית להינשא, אך מעמדם של בני הזוג עדיין אינו משתנה.
- (2) השידוכין יוצרים נאמנות ומחויבות הדדית. א: השידוכין מסייעים לבני הזוג להרגיש שקולים ובטוחים יותר ברצונם לקשור את חייהם זה בזה. א: השידוכין מונעים קידושין שנעשים בפזיזות ומתוך קלות ראש. א: השידוכין מונעים פריצות וזנות.
- (עמ' 68)
- ב.** דין הקידושין – הקידושין תקפים.
דין המקדש – מכין אותו מכת מרדות.
(שם)
- ג.** (1) שלוש הדרכים הן: כסף, שטר וביאה (עמ' 72).
(2) חנה אינה מקודשת ליוסי כי העדים הם חלק מהותי בקיום ובחלות של הקידושין (עמ' 74).
(3) אם העדים קרובי משפחה ביניהם או קרובים לחתן או לכלה [לקבל]: אם העדים לא ראו את נתינת הטבעת או לא שמעו את האמירה "הרי את מקודשת לי" (שם).
[הערה למעריכים: לקבל תשובות מתאימות נוספות.]

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א.** (1) אדם צריך לדאוג יותר מבחינה כלכלית לאשתו ולילדיו כי הם תלויים בו [והוא תלוי בקב"ה].
(2) חובות הבעל לאשתו מדברי סופרים: עיקר כתובה, לרפאתה אם חלתה, לפדותה אם נשבת, לקבורה כשתמות, להיות ניזונה מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, להיות בנותיה ממנו ניזונות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו, להיות בניה ממנו יורשים כתובתה יתר על חלקם בירושה שעם אחיהם.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לציין שתי חובות מדברי סופרים.]
- (עמ' 86–87)
- ב.** בכתובה כתובות התחייבותיו של הבעל לדאוג לאשתו בזמן נישואיהם. התחייבויות אלה גורמות לשלום ביניהם. א: בכתובה כתובות התחייבותיו הממוניות של הבעל למצב שבו הנישואין יסתיימו. התחייבויות ממוניות אלה יכולות לעצור את הבעל מלקבל החלטות פזיזות ובלתי שקולות ויכול להתאפשר "שלום בית" (עמ' 91).
- ג.** (1) הסכום שנחשב "עיקר כתובה": מאתיים זוז לבתולה [ומאה זוז לגרושה או אלמנה].
סכום זה נקבע כי ההנחה בעבר הייתה שסכום זה יספיק לכלכלת האישה במשך שנה.
(2) "תוספת כתובה" – סכום כסף שהאישה מקבלת במקרה שהנישואין הסתיימו, נוסף על "עיקר כתובה".
חכמים תיקנו "תוספת כתובה" כי במשך הזמן התברר שסכום הכסף שנחשב "עיקר כתובה" אינו מספיק בדרך כלל לכלכלת האישה במשך שנה.
- (עמ' 92)

5. בניית הבית

- א.** – לשון זכייה, השגה של דבר נכסף.
– לשון זכות העומדת לאדם.
– לשון זיכוך ועידון.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי משמעויות.]
- (עמ' 100–101)
- ב.** (1) הבעל מצווה לשמח את אשתו.
אסור לבעל לצאת לצבא ולנסוע מחוץ לעיר [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב אחד מן האיסורים.]
(2) לאחר שנה שלמה של קיום הציווי יכיר הבעל בחשיבות של השמחה שהוא משמח את אשתו לבניין שלום הבית, וישמח את אשתו מרצונו כל ימי חייו.
- (עמ' 104)
- ג.** (1) אדם אינו חייב בכבודו של חברו, אבל הוא חייב לכבד את אשתו יותר מגופו (עמ' 110).
(2) להחרימו ולנדותו, להלקותו, לכפות עליו לגרש את אשתו ולתת לה כתובתה (אם האישה רוצה בכך).
[הערה למעריכים: על התלמידים לציין שני עונשים.]
- (עמ' 112–113)

פרק שני

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 6-10.

6. מצוות עונה

- א. (1)** הקשר הפיזי בין איש לאשתו שהוא מצווה, א: חיי אישות.
מצווה זו נקראת כך כי היא מתקיימת בזמנים מסוימים. עונה = זמן, עת.
- (2)** מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו. א: מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין איש לאשתו.
(עמ' 118)
- ב. (1)** סייג הוא גדר, הרחקה.
(2) מטרתם של הסייגים בהלכות נידה היא להרחיק את האדם מחיי אישות עם אשתו בימי נידתה.
דוגמה לסייג: לא לחבק אותה, לא לנשק אותה, לא לישון עימה באותה מיטה.
[למעריכים: על התלמידים לציין דוגמה אחת. לקבל דוגמאות מתאימות נוספות].
(עמ' 129)
- ג. דברים שאדם צריך להקפיד עליהם בזמן קיום יחסי אישות:**
– לא יקל בראשו ביותר.
– לא ינבל את פיו בדברי הבאי [ואפילו בינו לבינה].
– לא יהיו שיכורים.
– לא יהיו עצלנים.
– לא יהיו עצבנים.
– חיי האישות יהיו ברצון שניהם ובשמחתם.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני דברים].
(עמ' 121)

7. טומאה וטהרה

- א. (1)** החומרה: כל ראייה של טיפת דם מצריכה לספור שבעה ימים נקיים.
(2) בנות ישראל השוו את דין הנידה לדין הזבה כדי שתהיה לכל הנשים ספירה אחידה ולא תצטרך כל אחת לחשב לעצמה חשבונות מבלבלים [לקבל: בשל צרות הגלות חששו לטעות בין דם טהור לדם טמא ובין ימי נידה לימי זיבה].
- (3)** החומרה שהחמירו בנות ישראל אומנם היא "חומרה" ולכאורה אינה מחייבת, אבל חכמים קבעו חומרה זו כהלכה מוסכמת שמחייבת את כולם.
(עמ' 128)
- ב. (1)** השאלה: מדוע מכונים ימי הנידה בפסוק "ימים רבים", והרי מדובר בסך הכול על שבעה ימים?
(2) התשובה: מכיוון שבימים אלה האשה אסורה על בעלה ומרוחקת ממנו, אלה ימים של צער, ולכן הם מכונים "ימים רבים".
(עמ' 129)

8. כיסוי ראש

- א. "דת יהודית" – צו שמקורו בדברי חכמים.
 על פי "דת יהודית", נדרש כיסוי ראש מלא.
 (עמ' 143–144)
- ב. ההלכה אינה מסתפקת בסימן היכר זה כי הוא אינו יוצר הבחנה ברורה בין אישה נשואה ובין גברים אחרים ואינו יוצר חיבור בין האישה לבעלה (עמ' 149–150).
- ג. (1) כיסוי הראש מעיק בימים חמים, חוסר נוחות.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב קושי אחד].
 (2) לקבל כל תשובה מתאימה.
 (3) הידיעה שבהשקעתה היא מחזקת את הקשר שלה עם בעלה. א: הידיעה שהשקעתה מעצימה אותה. א: הידיעה שהשקעתה מוסיפה לה יראת שמיים.
 (עמ' 150)

9. גירושין ועגינות

- א. (1) גט שניתן על ידי הבעל לא מרצונו אלא בעקבות כפייה שכפו עליו לתת.
 (2) אם הנישואים אסורים על פי ההלכה (כגון כוהן הנשוי לגרושה); אם הבעל חולה במחלה מסוכנת ומידבקת; אם הבעל עקר; אם הבעל אינו מפרנס; אם הבעל אינו מוכן לחיות חיי אישות עם אשתו; אם הבעל נואף ובוגד; אם הבעל נטש את משפחתו; אם הבעל מתעלל פיזית או נפשית באשתו.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני מצבים].
 (עמ' 155)
- ב. (1) "עגונה" היא אישה שבעלה נעלם ללא עקבות בלא שנתן לה גט ולא ידוע אם הוא בין החיים.
 אישה זו נקראת עגונה כי היא אינה יכולה להמשיך בחייה ולהקים משפחה חדשה, בדומה לספינה שהטילה עוגן והיא קשורה למקומה ואינה יכולה להמשיך בדרכה.
 (2) – בית הדין יקבל עדות עד יחיד שמעיד על מיתת הבעל.
 – בית הדין יקבל עדות של אישה או גוי שמעידים על מיתת הבעל.
 (עמ' 158–159)

10. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א–ג.
- א. מאפיינים: בגדים לבנים; שאולים.
 נימוק: כדי שלא לבייש את מי שאין לה.
 (עמ' 17)
- ב. אם אפשר לראות מבחוץ את המתרחש במכונית, ומכוניות עוברות אחת לכמה דקות (עמ' 43).
- ג. "הפסק טהרה" – בדיקה שמטרתה לוודא שהדימום פסק.
 בדיקה זו היא החשובה ביותר כי ממנה מתחיל סדר הטהרה [לפני בדיקה זו האישה בחזקת רואה דם, ואחרי בדיקה זו היא מוחזקת נקייה].
 (עמ' 133)

פרק שלישי

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 11–15.

11. גירושין ועגינות

- א. (1) גט שניתן על ידי הבעל לא מרצונו אלא בעקבות כפייה שכפו עליו לתת.
 (2) אם הנישואים אסורים על פי ההלכה (כגון כוהן הנשוי לגרושה); אם הבעל חולה במחלה מסוכנת ומידבקת; אם הבעל עקר; אם הבעל אינו מפרנס; אם הבעל אינו מוכן לחיות חיי אישות עם אשתו; אם הבעל נואף ובוגד; אם הבעל נטש את משפחתו; אם הבעל מתעלל פיזית או נפשית באשתו.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני מצבים.]
 (עמ' 155)

- ב. (1) "עגונה" היא אישה שבעלה נעלם ללא עקבות בלא שנתן לה גט ולא ידוע אם הוא בין החיים.
 אישה זו נקראת עגונה כי היא אינה יכולה להמשיך בחייה ולהקים משפחה חדשה, בדומה לספינה שהטילה עוגן והיא קשורה למקומה ואינה יכולה להמשיך בדרכה.
 (2) – בית הדין יקבל עדות עד יחיד שמעיד על מיתת הבעל.
 – בית הדין יקבל עדות של אישה או גוי שמעידים על מיתת הבעל.
 (עמ' 158–159)

12. התנהלותה של משפחה

- א. (1) העיקרון: שותפות בהנהגת הבית. א: שיתוף והתייעצות בין בני הזוג. א: החלטות בהסכמה.
 (2) יעקב אבינו: לאחר שה' ציווה את יעקב לשוב לארץ כנען, שיתף יעקב את לאה ורחל בקורותיו עם לבן אביהן ולא הסתפק באמירת ציווי ה'. יעקב רצה שנשותיו יהיו שותפות להחלטה.
 רבי אלעזר בן עזריה: כאשר הציעו חכמים לרבי אלעזר בן עזריה להיות נשיא, הוא התייעץ עם אשתו על כך כי רצה לשמוע את דעתה ולהגיע איתה להחלטה מוסכמת.
[הערה למעריכים: על התלמידים לבחור באחד משני האישים ולהדגים כיצד העיקרון שכתבו בתת-סעיף הקודם בא לידי ביטוי במעשיו של האיש שבחרו.]
 (עמ' 183–184)
- ב. אדם צריך להשתדל שלא להזדקק לתמיכה כלכלית מאנשים אחרים אפילו אם יצטרך לוותר לשם כך על כל מה שמייחד את השבת מימות החול (עמ' 190).
- ג. ההסבר השגוי: הצלחתו הכלכלית של האדם היא רק מאת ה'. א: הסגולה המיוחדת שיש לאדם אינה משפיעה על הצלחתו הכלכלית.
 ההסבר הנכון: הסגולה המיוחדת שיש לאדם משפיעה על הצלחתו הכלכלית, אולם על האדם לזכור שה' הוא שנתן לו את הסגולה המיוחדת הזאת.
 (עמ' 191)

13. קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) הקשר הפיזי בין איש לאשתו שהוא מצווה, א: חיי אישות.
מצווה זו נקראת כך כי היא מתקיימת בזמנים מסוימים. עונה = זמן, עת.
(2) מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו. א: מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין איש לאשתו.
(עמ' 198)
- ב. (1) סייג הוא גדר, הרחקה.
(2) מטרתם של הסייגים בהלכות נידה היא להרחיק את האדם מחיי אישות עם אשתו בימי נידתה.
דוגמה לסייג: לא לחבק אותה, לא לנשק אותה, לא לישון עימה באותה מיטה.
[למעריכים: על התלמידים לציין דוגמה אחת. לקבל דוגמאות מתאימות נוספות].
(עמ' 208–209)
- ג. דברים שאדם צריך להקפיד עליהם בזמן קיום יחסי אישות:
– לא יקל בראשו ביותר.
– לא ינבל את פיו בדברי הבאי [ואפילו בינו לביתה].
– לא יהיו שיכורים.
– לא יהיו עצלנים.
– לא יהיו עצבנים.
– חיי האישות יהיו ברצון שניהם ובשמחתם.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני דברים].
(עמ' 201)

14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. (1) החומרה: כל ראייה של טיפת דם מצריכה לספור שבעה ימים נקיים.
(2) בנות ישראל השוו את דין הנידה לדין הזבה כדי שתהיה לכל הנשים ספירה אחידה ולא תצטרך כל אחת לחשב לעצמה חשבונות מבלבלים [לקבל: בשל צרות הגלות חששו לטעות בין דם טהור לדם טמא ובין ימי נידה לימי זיבה].
(3) החומרה שהחמירו בנות ישראל אומנם היא "חומרה" ולכאורה אינה מחייבת, אבל חכמים קבעו חומרה זו כהלכה מוסכמת שמחייבת את כולם.
(עמ' 207–208)
- ב. (1) השאלה: מדוע מכונים ימי הנידה בפסוק "ימים רבים", והרי מדובר בסך הכול על שבעה ימים?
(2) התשובה: מכיוון שבימים אלה האישה אסורה על בעלה ומרוחקת ממנו, אלה ימים של צער, ולכן הם מכונים "ימים רבים".
(עמ' 209)

15. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א–ג.
א. מאפיינים: בגדים לבנים; שאולים.
נימוק: כדי שלא לבייש את מי שאין לה.
(עמ' 17)
- ב. אם אפשר לראות מבחוץ את המתרחש במכונית, ומכוניות עוברות אחת לכמה דקות (עמ' 43).
ג. שני תנאים הכרחיים לטבילה כשרה:
– כל הגוף צריך להיות בבת אחת בתוך המים.
– שלא יהיה דבר החוצץ בין הגוף למים.
(עמ' 212)